

СТАНОВИЩЕ
от доц. д-р Николай Сашков Цанков
Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

върху **ДИСЕРТАЦИЯ**
на тема: „Развиване на картографската грамотност на студенти от педагогически
специалности“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика)

Автор: **МАРИАН ГЕОРГИЕВ ДЕЛЧЕВ**

Научен ръководител: доц. д-р Ваня Петрова

*Настоящото становище е разработено в изпълнение на Заповед № 1320/15.05.2019 г.
на Ректора на Тракийски университет – Стара Загора.*

В условията на дигитална трансформация на образованието и търсенето на пътища за пълноценното приложение на информационните и комуникационните технологии във всички образователни етапи и степени, както и формирането от най-ранна възраст на умения за кодиране, декодиране и прекодиране на познавателна информация **актуалността и значимостта на проблематиката** на дисертационното изследване на **Мариан Георгиев Делчев** е безспорна. Въпреки на пръв поглед стесняването на проблематиката чрез темата и свеждането и до развиването на картографската грамотност в цялостния текст на представеното дисертационно изследване тя е разгърната до общо дидактическо равнище в синхрон със съвременните научни търсения в науките за образованието. Темата за проектиране, адаптиране и обосноваване на методически варианти за оптимизиране на процесите за формиране на функционална грамотност и развитие на компетентности е с изключително значение за образователната теория и практика.

Своята **изследователска визия и стратегия** докторантът представя чрез концептуално-методологическа рамка на изследването изложена в логическа последователност в увода, чрез която творческия замисъл се материализира и конкретизира в съответствие с посочените методологически основания и равнища на значимост, а в последствие и чрез методиката и организацията на правилно замисленото теоретико-експериментално изследване. То е проведено на три етапа в съответствие със съвременните тенденции и изисквания както по отношение нейните правила, така и в изследователските процедури.

В **първата глава** проблемът за формирането и развиването на картографската грамотност е разгледан диференцирано чрез задълбочен теоретичен анализ на богат набор литературни източници, за да бъде изведена и обоснована в крайна сметка същността и спецификата на понятията грамотност, функционална грамотност и картографска грамотност. При това е проявена висока компетентност и осведоменост по комплексния проблем, за да се разкрият същностните характеристики на опорните за изследването понятия и значимостта им за съвременното образование. Така в хода на оценъчния обзор и теоретичен анализ на разнообразни наши и чужди литературни източници постепенно са направени редица съществени сравнения, обобщения и

понятийно-терминологични уточнения, които представляват конкретни научно-теоретични приноси.

Задълбочено е проведен съпоставителен анализ за да бъдат разкрити понятийно-терминологичните и съдържателни различия на разглежданите понятия, въпреки това има известни неточности в интерпретациите и съподчиняването на двойката понятия „компетентност/компетенции” и опита им да бъдат свързани с понятията грамотност, функционална грамотност и култура. Тези противоречия до някъде са изчистени чрез представения модел на комплексната картографска грамотност на началния учител (с. 139). Не може да не бъдат открити обаче **теоретико-конструктивни приноси** в хода на теоретичното изследване, свързани с позиционирането на картографската грамотност в системата от професионални компетенции на учителя, нормативното и определяне като основание за търсенето на дидактическа конкретизация и методическите възможности за нейното формиране и развиване.

Във **втората глава** концептуалния замисъл се разгръща вече в процесуално-конструктивен план като научно обосновано дидактическо проектиране на самия процес на развиване на картографската грамотност. Така след необходимите съдържателни обобщения и уточнения вече е възможно да се обоснове теоретико-приложната значимост на един технологичен по същество проект и да се определят изходните методологически основания за разработването му. Неговите конкретни параметри са представени цялостно и достатъчно аргументирано и обосновани чрез оценка на потребностите от развитието на картографската грамотност на студентите от специалност „Начална педагогика“. Приложените образователните подходи и дидактическите принципи са в пълно съответствие и подходяща основа на разработения и апробиран модел за развиване на комплексна картографска грамотност и за формиране на предметно-методическа професионална компетенция, който е безспорен авторски принос.

Съдържателната и процесуалната части на предложения модел също са разгледани обстойно и задълбочено, като тук заслужава да се отбележи още една приложно-конструктивно постижение с приносен характер, свързан с разкриване на вътрешната структура на картографската грамотност чрез декомпозирането ѝ до взаимно допълващи се умения.

Тъй като проектираната развиваща технология е субектно ориентирана дисертационното изследване щеше да спечели много ако беше направена и осмислена, съобразно изследователските параметри психолого-педагогическа характеристика на субектите – студенти, контингент на изследването.

Сам по себе си предложеният **концептуален модел** също е **значимо авторско постижение** с перспективно приложно значение, свързано с предстоящата му експериментална проверка и внедряване в обучението на студентите от педагогическите специалности. Така от една концепция с ясни намерения и прогностични очаквания, след **дълбочинно мащабно изследване** на очертаните проблемни полета докторската дисертация на Мариан Георгиев Делчев се развива в хода на една непрекъсната конкретизация, проблематизация, систематизация, диференциация и интеграция на поредица от концептуални понятия, отношения и модели.

В **трета глава** вече се реализират създадените предпоставки за планиране, организиране и провеждане на емпиричното изследване, за да се верифицира предложения модел за развиване на картографската грамотност (операционализирана до съответните измерими критерии и показатели, като акцентът е поставен върху разработването и адаптирането на съответен изследователски и методически инструментариум), да се докаже неговата ефективност и приложимост в реални условия.

Тук с достатъчна убеденост следва да отбележа **изключителната прецизност и професионална компетентност на докторанта** при подбора, разработването, адаптирането и апробирането на разнообразни обучаващо-диагностични средства, изследователски методики и процедури приложени с **голяма прецизност и вещина** не само при проведеното предварително/пилотно изследване, но и в етапите на основното изследване. Всичко това е систематизирано и описано подробно и коректно, подкрепено с необходимата статистическа достоверност в рамките на трета глава и набора от приложения.

Направеният оценъчен обзор, количествения и качествения анализ на рецензирания дисертационен труд свидетелстват за едно **добре планирано, обмислено и реализирано изследване** с комплексен теоретико-концептуален и приложно-експериментален характер, което е в синхрон с изискванията на Закона за развитие на академичния състав и правилника за неговото прилагане, дисертационният труд да съдържа научни или научноприложни резултати. Това са и предостатъчно основания да предложи с пълна отговорност и удовлетвореност на членовете на научното жури да присъдят **образователната и научна степен „ДОКТОР“** на **МАРИАН ГЕОРГИЕВ ДЕЛЧЕВ**, на основание защитената дисертация на тема: **„Развиване на картографската грамотност на студенти от педагогически специалности“**.

15.07.2019 година

Изготвил становището:

доц. д-р Николай Цанков

СТАНОВИЩЕ
от доц. д-р Николай Сашков Цанков
Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

върху **ДИСЕРТАЦИЯ**
на тема: „Развиване на картографската грамотност на студенти от педагогически
специалности“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика)

Автор: **МАРИАН ГЕОРГИЕВ ДЕЛЧЕВ**

Научен ръководител: доц. д-р Ваня Петрова

*Настоящото становище е разработено в изпълнение на Заповед № 1320/15.05.2019 г.
на Ректора на Тракийски университет – Стара Загора.*

В условията на дигитална трансформация на образованието и търсенето на пътища за пълноценното приложение на информационните и комуникационните технологии във всички образователни етапи и степени, както и формирането от най-ранна възраст на умения за кодиране, декодиране и прекодиране на познавателна информация **актуалността и значимостта на проблематиката** на дисертационното изследване на **Мариан Георгиев Делчев** е безспорна. Въпреки на пръв поглед стесняването на проблематиката чрез темата и свеждането и до развиването на картографската грамотност в цялостния текст на представеното дисертационно изследване тя е разгърната до общо дидактическо равнище в синхрон със съвременните научни търсения в науките за образованието. Темата за проектиране, адаптиране и обосноваване на методически варианти за оптимизиране на процесите за формиране на функционална грамотност и развитие на компетентности е с изключително значение за образователната теория и практика.

Своята **изследователска визия и стратегия** докторантът представя чрез концептуално-методологическа рамка на изследването изложена в логическа последователност в увода, чрез която творческия замисъл се материализира и конкретизира в съответствие с посочените методологически основания и равнища на значимост, а в последствие и чрез методиката и организацията на правилно замисленото теоретико-експериментално изследване. То е проведено на три етапа в съответствие със съвременните тенденции и изисквания както по отношение нейните правила, така и в изследователските процедури.

В **първата глава** проблемът за формирането и развиването на картографската грамотност е разгледан диференцирано чрез задълбочен теоретичен анализ на богат набор литературни източници, за да бъде изведена и обоснована в крайна сметка същността и спецификата на понятията грамотност, функционална грамотност и картографска грамотност. При това е проявена висока компетентност и осведоменост по комплексния проблем, за да се разкрият същностните характеристики на опорните за изследването понятия и значимостта им за съвременното образование. Така в хода на оценъчния обзор и теоретичен анализ на разнообразни наши и чужди литературни източници постепенно са направени редица съществени сравнения, обобщения и

понятийно-терминологични уточнения, които представляват конкретни научно-теоретични приноси.

Задълбочено е проведен съпоставителен анализ за да бъдат разкрити понятийно-терминологичните и съдържателни различия на разглежданите понятия, въпреки това има известни неточности в интерпретациите и съподчиняването на двойката понятия „компетентност/компетенции” и опита им да бъдат свързани с понятията грамотност, функционална грамотност и култура. Тези противоречия до някъде са изчистени чрез представения модел на комплексната картографска грамотност на началния учител (с. 139). Не може да не бъдат открити обаче **теоретико-конструктивни приноси** в хода на теоретичното изследване, свързани с позиционирането на картографската грамотност в системата от професионални компетенции на учителя, нормативното и определяне като основание за търсенето на дидактическа конкретизация и методическите възможности за нейното формиране и развиване.

Във **втората глава** концептуалния замисъл се разгръща вече в процесуално-конструктивен план като научно обосновано дидактическо проектиране на самия процес на развиване на картографската грамотност. Така след необходимите съдържателни обобщения и уточнения вече е възможно да се обоснове теоретико-приложната значимост на един технологичен по същество проект и да се определят изходните методологически основания за разработването му. Неговите конкретни параметри са представени цялостно и достатъчно аргументирано и обосновани чрез оценка на потребностите от развитието на картографската грамотност на студентите от специалност „Начална педагогика“. Приложените образователните подходи и дидактическите принципи са в пълно съответствие и подходяща основа на разработения и апробиран модел за развиване на комплексна картографска грамотност и за формиране на предметно-методическа професионална компетенция, който е безспорен авторски принос.

Съдържателната и процесуалната части на предложения модел също са разгледани обстойно и задълбочено, като тук заслужава да се отбележи още една приложно-конструктивно постижение с приносен характер, свързан с разкриване на вътрешната структура на картографската грамотност чрез декомпозирането ѝ до взаимно допълващи се умения.

Тъй като проектираната развиваща технология е субектно ориентирана дисертационното изследване щеше да спечели много ако беше направена и осмислена, съобразно изследователските параметри психолого-педагогическа характеристика на субектите – студенти, контингент на изследването.

Сам по себе си предложеният **концептуален модел** също е **значимо авторско постижение** с перспективно приложно значение, свързано с предстоящата му експериментална проверка и внедряване в обучението на студентите от педагогическите специалности. Така от една концепция с ясни намерения и прогностични очаквания, след **дълбочинно мащабно изследване** на очертаните проблемни полета докторската дисертация на Мариан Георгиев Делчев се развива в хода на една непрекъсната конкретизация, проблематизация, систематизация, диференциация и интеграция на поредица от концептуални понятия, отношения и модели.

В **трета глава** вече се реализират създадените предпоставки за планиране, организиране и провеждане на емпиричното изследване, за да се верифицира предложения модел за развиване на картографската грамотност (операционализирана до съответните измерими критерии и показатели, като акцентът е поставен върху разработването и адаптирането на съответен изследователски и методически инструментариум), да се докаже неговата ефективност и приложимост в реални условия.

Тук с достатъчна убеденост следва да отбележа **изключителната прецизност и професионална компетентност на докторанта** при подбора, разработването, адаптирането и апробирането на разнообразни обучаващо-диагностични средства, изследователски методики и процедури приложени с **голяма прецизност и вещина** не само при проведеното предварително/пилотно изследване, но и в етапите на основното изследване. Всичко това е систематизирано и описано подробно и коректно, подкрепено с необходимата статистическа достоверност в рамките на трета глава и набора от приложения.

Направеният оценъчен обзор, количествения и качествения анализ на рецензирания дисертационен труд свидетелстват за едно **добре планирано, обмислено и реализирано изследване** с комплексен теоретико-концептуален и приложно-експериментален характер, което е в синхрон с изискванията на Закона за развитие на академичния състав и правилника за неговото прилагане, дисертационният труд да съдържа научни или научноприложни резултати. Това са и предостатъчно основания да предложи с пълна отговорност и удовлетвореност на членовете на научното жури да присъдят **образователната и научна степен „ДОКТОР“** на **МАРИАН ГЕОРГИЕВ ДЕЛЧЕВ**, на основание защитената дисертация на тема: **„Развиване на картографската грамотност на студенти от педагогически специалности“**.

15.07.2019 година

Изготвил становището:

доц. д-р Николай Цанков